

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA RIVOJLANISH MARKAZLARIDA BOLALARNING MUSTAQIL FAOLIYATLARINI TASHKIL ETISH

Abdullayev Dilshodbek Yuldashali o'g'li

Namangan davlat pedagogika instituti katta o'qituvchisi

Anatatsiya: Ushbu maqolada Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida tashkil etilgan rivojlantirish markazlarida bolalarning mustaqil faoliyatlarini tashkil etish buning natijasida bolalarni maktab ta'limga psixologik tayyorligi va tayyorgarlik darajasini aniqlash borasida so'z boradi.

Kalit so'zlar: Rivojlanish markazlari, til va nutq markazi, ilm, fan va tabiat markazi, san'at markazi, syujetli-rolli o'yinlar va dramalashtirish markazi, qurilish, konstruktorlik va matematika markazi, Rivojlanish xaritasi, o'quv-tarbiyaviy faoliyat, pedagogik faoliyat.

Аннотация: В данной статье рассматривается организация самостоятельной деятельности детей в центрах развития, созданных в организациях дошкольного образования, в результате которой определяется психологическая готовность детей к школьному обучению.

Ключевые слова: Центры развития, центр языка и речи, наука, центр науки и природы, центр творчества, центр ролевых игр и драматургии, строительный, проектно-математический центр, Карта развития, образовательная деятельность, педагогическая деятельность.

Abstract: This article deals with the organization of children's independent activities in the development centers established in pre-school education organizations, as a result of which children's psychological readiness for school education is determined.

Keywords: Development centers, language and speech center, science, science and nature center, art center, role-playing games and drama center, construction, design and mathematics center, Development map, educational activity, pedagogical activity.

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti maktabgacha ta'lim sohasida xalqaro hamkorlikni kengaytirish bo'yicha muhim tashabbuslarni ilgari surdi. Jumladan 2022-yil 15-noyabr kuni Toshkent shahrida kichik yoshdagi bolalarni tarbiyalash va ularga ta'lim berish masalalari bo'yicha jahon konferensiyasi bo'lib o'tdi. 15-noyabr kuni bu anjumanga O'zbekiston prezidenti Shavkat Mirziyoyev tashrif buyurdi. Konferensiya dunyoda 2030-yilga qadar maktabgacha ta'lim sohasiga oid siyosatni belgilab olish va bu boradagi xalqaro hamkorlini kengaytirishga qaratilgan. Unda YUNESKO Bosh direktori Odri Azule, 150 ga yaqin mamlakatdan vazirlar va vakillar, xalqaro

tashkilotlar mutasaddilari qatnashmoqda.

Davlat rahbari nutqining avvalida soha bo'yicha dunyodagi vaziyatga to'xtalib, millionlab bolalarning boshlang'ich bilim olish imkoniyati cheklangani, mutaxassislar birgalashib, maktabgacha ta'lim qamrovini oshirishi muhimligini aytdi. O'zbekistonda «inson qadri, uning huquq va manfaatlari – oliy qadriyat» degan tamoyil asosida aholi uchun munosib turmush sharoitlari yaratilayotgani ta'kidlandi. «Bu borada, avvalambor, yoshlar va bolalarga e'tibor va amaliy g'amxo'rlik ko'rsatish, ularni jismoniy va ma'naviy barkamol etib tarbiyalashga alohida ahamiyat qaratmoqdamiz. Bolalarni kichik yoshdan boshlab rivojlantirish orqali kelajakda ularning o'zligini to'la namoyon etishiga mustahkam zamin yaratayapmiz. Zero, bu ezgu maqsadimiz yo'lida sarflangan investitsiyalar ertaga bir necha barobar ortig'i bilan qaytishiga shubha yo'q», – dedi Shavkat Mirziyoyev. Ilgari yurtimizda maktabgacha ta'lim bilan qamrab olish ko'rsatkichi 27 foizga tushib qolgan edi. Bolalar bog'chalarida zamonaviy qo'llanmalar yo'q, binolari ta'mirlalab edi. Shu bois davlat rahbari bu bo'g'inga alohida e'tibor qaratib, barkamol avlodni aynan kichik yoshdan tarbiyalash siyosatini belgilab berdi. O'zbekiston Prezidentining 2017-yil 30-sentabrdagi farmoniga muvofiq, Maktabgacha ta'lim vazirligi tashkil etildi. Bog'chalar qurish va ta'mirlash, ilg'or tarbiya uslublari va metodikalarini joriy etish bo'yicha ko'p ishlar boshlandi. Sohani rivojlantirish uchun xususiy sektor kirib kelishiga ham imkoniyat yaratildi. Har bir tarbiyalanuvchi bola uchun davlat budjeti hisobidan subsidiyalar berish yo'lga qo'yildi. O'lis va chekka hududlarda minglab oilaviy bog'chalar tashkil qilindi. Natijada so'nggi yillarda maktabgacha ta'lim muassasalari soni 6 barobarga ko'paydi. Tarbiyachi va pedagoglar soni ham 3 barobarga o'sib, 160 mingga yetdi. Shu tariqa, bog'cha yoshidagi 2 million 800 ming nafar boladan 2 million nafari maktabgacha ta'lim bilan qamrab olindi. Davlat rahbari ta'lim tizimidagi uzviylik masalasiga ham to'xtaldi. Yurtimizdan yetishib chiqqan buyuk mutafakkirlar ikki bor uyg'onish davriga asos solgani, bugungi va kelajak avlodlar ham ilmga intilishi kerakligi ta'kidlandi.

«Biz yurtimizda Uchinchi Renessansni barpo etish masalasini strategik vazifa sifatida oldimizga qo'yib, uni milliy g'oya darajasiga ko'tarmoqdamiz. Biz maktabgacha ta'lim va maktab ta'limi, oliy ta'lim tizimi hamda ilmiy-madaniy muassasalarni bo'lg'usi Renessansning to'rt uzviy halqasi, deb bilamiz. Bog'cha tarbiyachisi, maktab muallimi, professor-o'qituvchilar va ilmiy-ijodiy ziyolilarimizni esa yangi Uyg'onish davrining to'rt tayanch ustuni, deb hisoblaymiz», – dedi prezident. Bu borada milliy tajriba va jahondagi ilg'or yutuqlarni uyg'unlashtirgan holda ish yuritilmoqda. Buni izchil davom ettirib, 2025 yilda bolalarni maktabgacha ta'lim bilan qamrab olish darajasini 80 foizga yetkazish rejalashtirilgan. O'zbekiston prezidenti sohada xalqaro hamkorlikni kengaytirish bo'yicha muhim tashabbuslarni ilgari surdi. Jumladan, kichik yoshdagi bolalar uchun sifatli ta'lim muammolarini

global darajada samarali hal qilish, birgalikda tezkor yechimlar va tizimli yondashuvlar ishlab chiqish maqsadida mazkur xalqaro konferensiyaning muntazam ravishda o'tkazib borish taklifi bildirildi. Kichik yoshdagi bolalar ta'limi bo'yicha jahon tashkiloti bilan qo'shma loyiha va tadqiqotlar olib borish, tarbiyaning yangicha uslublari va metodik qo'llanmalarni tayyorlash uchun keng qamrovli dastur ishlab chiqish zarurligi qayd etildi. Sohadagi ilg'or tajribalar, zamonaviy interaktiv o'qitish uslublari, amaliy bilim va ko'nikmalar bilan o'zaro almashish maqsadida tarbiyachilar xalqaro hamjamiyatini tashkil etish tashabbusini bayon etdi.

2024 yilda Birlashgan Millatlar Tashkiloti tomonidan o'tkaziladigan kelajak sammitining asosiy mavzularidan biri sifatida, kichik yoshdagi bolalarga ta'lim-tarbiya berish masalasini kiritish muhimligi ta'kidlandi. Konferensiya turli mavzulardagi shu'ba yig'ilishlari bilan davom etdi. Anjuman yakunlari bo'yicha Toshkent deklaratsiyasi qabul qilinadi.

Maktabgacha yoshdagi bolalarni tarbiyalashda rivojlanish markazlarini tashkil etishning asosiy sharti pedagogdan tayyor bilim olishdan ko'ra, bolaga rivojlanish markazlarida faoliyatni tanlash imkoniyatini berish, bunda u atrofdagi dunyo haqida bilimlarni mustaqil ravishda egallashi, ko'nikmalari va qobiliyatlarini rivojlantirish, bolaga qiziquvchanlik, mustaqil izlanish, tadqiqot jarayoniga qo'shilish imkoniyatini berishdir. Rivojlanish markazlari ta'lim, rivojlantiruvchi, o'qitish, rag'batlantiruvchi, uyushgan, kommunikativ funksiyalarni bajarishi kerak. Eng muhimi, ular mustaqillikni rivojlantirish ustida ishlashlari kerak, bolalar va kattalar o'rtasidagi o'zaro munosabatlarning shaxsga yo'naltirilgan ta'limga asoslangan bolaning tashabbusini rag'batlantirishi kerak. Gurux xonasidan moslashuvchan va o'zgaruvchan tarzda foydalanish talab etiladi. Rivojlanish markazlaridagi tematik, didaktik materiallar bolaning ehtiyojlari va manfaatlarini qondirishga xizmat qilishi kerak. Markazlarning dizayni estetik, bolalar uchun jozibali bo'lishi kerak va mustaqil faoliyatga bo'lgan istakni keltirib chiqarishi kerak. Guruh xonasida rivojlanish markazlarini yaratishda o'yin faoliyatining etakchi rolini hisobga olish kerak. Rivojlanish markazlaridagi jihozlar xavfsiz va didaktik materiallar bolaga tegishli bo'lishi va bolalarning yoshiga mos bo'lishi kerak. Rivojlanish markazlaridagi didaktik materiallar tematik vazifalarni hisobga olgan holda o'zgarishi kerak. Quyida bolalarni maktab ta'limiga tayyorlashda rivojlantiruvchi markazlarning xususiyatlarini alohida sanab o'tamiz.

Til va nutq markazi: Maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachisi, Maktabgacha ta'lim va tarbiyaning Davlat standartining "Nutq, muloqot, o'qish va yozish malakalari" sohasi mazmuni asosidagi o'quv-tarbiyaviy jarayonni «O'zbekiston Respublikasining ilk va maktabgacha yoshdagi bolalar rivojlanishiga qo'yilgan davlat talablari» asosida amalga oshiradi.

«Nutq, muloqot, o'qish va yozish malakalari» sohasidagi o'quv-tarbiyaviy

faoliyat "Ilk qadam" Davlat o'quv dasturida berilgan yillik mavzuviy reja asosida oy mavzulari va hafta mavzulariga asoslanib faollik markazlarida va kun davomidagi turli faoliyatlarda olib boriladi.

Til va nutq markazi: didaktik o'yinlar, tematik mavzuli, katta va kichik formatdagi rasmlar, tasviriylar, voqealar ketma-ketligini belgilash uchun rasm seriyalari, turli mezonlarga ko'ra guruhlash va boshqalar, bolalar kitoblari kutubxonasi, tematik albomlar, topishmoqlar albomlari, magnit harflar to'plami, "Rasmli Alifbo" kubiklari.

Ilm, fan va tabiat markazi: atrof-muhit madaniyati bo'yicha didaktik materiallar, «Tabiat va odam» rasmlari va illyustratsiyalari, valiologiya bo'yicha maketlar, tabiiy materiallarning xususiyatlarini o'rganish uchun materiallar, to'plamlar, tadqiqotlar va tajribalar uchun, bilim to'plamlari, o'ynash uchun o'yin mavzular to'plamlari - uy va yovvoyi hayvonlar, dengiz hayoti, hasharotlar, qushlar.

San'at markazi: tasviriylar uchun zarur jixozlar, xalq hunardmchilik mahsulotlari tasvir etilgan albomlar va illyustratsiyalar, dekorativ-amaliy san'at, turli xil xalqlarning hayoti, madaniyati, urf-odat aks ettirilgan rasmlar, bolalar yozuvchisi va O'zbekiston shoirlari portretlari, tematik rang-barang kitoblar, erkin ijod uchun rasm chizish albomlari. Markazlardagi bolalar faoliyati: o'yin, mustaqil nutq, kognitiv, kommunikativ, kognitiv-tadqiqot, eksperimental, ijodiy, kommunikativ, mehnat, samarali, musiqiy va badiiy bo'lishi kerak[1].

Qurilish, konstruktorlik va matematika markazi: har xil qurilish to'plamlari - kublar, legolar, bloklar, konstruktorlar, o'ynash uchun didaktik o'yinlar va boshlang'ich matematik tasavvurlarni rivojlantirish uchun o'quv materiallari.

Syujetli-rolli o'yinlar va dramalashtirish markazi: teatrning barcha turlari uchun atributlar va o'yin materiallari, rolli, dramatik, rejissyorlik va dramatisatsiya o'yinlari, shlyapalar - maskalar, o'yin to'plamlari va burchaklarda o'ynash uchun o'yinchoqlar - masalan «Sartarosh», «Kasalxona» va "Do'kon" o'yinlari atributlari.

Pedagogning faoliyati: bolalarni tabiat, musiqa va ijod dunyosiga jalb qilish va bolani o'rgatish; mustaqil ravishda bilimlarni egallash, bilimga bo'lgan qiziqishni rivojlantirishga, yangi bilimlarni olishga bo'lgan ehtiyoj, o'rganish va rag'batlantirish, shu bilan birga sub'ekt bo'lish;

Bolalar bilan birga uyushgan tadbirlar tashkil etish qiyinchiliklar yuzaga kelganda, bolaga beg'araz va o'z vaqtida og'zaki va amaliy yordam ko'rsatish, bolaning shaxsiy qiziqishini rag'batlantirish. Rivojlanish markazlarida o'quv va bilim jarayonini tashkil qilish uchun turli xil usullar, uslublar va o'yin shakllaridan foydalanish: suhbat, hikoya, shou, badiiy adabiyot o'qish ensiklopedik adabiyotlarni o'qish, ko'rib chiqish va muhokama, tushuntirish, munozara, video namoyishlarni tomosha qilish, kompyuter taqdimotlarini tomosha qilish, ijodiy faoliyat, tadqiqotlar, tajribalar, tajriba jonli va jonsiz tabiatning sirlari va boshqalardan foydalanish.

Bolaning rivojlanishi faqat o'quv faoliyatida emas, balki o'yin tarzida ham amalga oshiriladi[3].

. Markazlardagi bolalarning o'yin va kognitiv faoliyati davomida tarbiyachi bolalarning ishini kuzatib boradi, tavsiya etilgan materiallar bolalar uchun qanchalik qiziq, qulay va xavfsiz ekanligiga e'tibor qaratadi. Agar kerak bo'lsa, tarbiyachi didaktik materiallarni to'ldiradi yoki o'zgartiradi. Tarbiyachi guruhdagi barcha bolalar besh kun davomida har bir markazga tashrif buyurishini ta'minlaydi. Kuzatish va tahlil asosida kutilayotgan natija, muammolar, yechimlar tarbiyachi har hafta oxirida bolalarning o'z maqsadlariga erishgan yutuqlarini qayd etadi, agar shunday bo'lsa, muammolar pedagogning va bolalarning va uning ota-onalarining shaxsiy ishi bilan belgilanadi. Shunday qilib, rivojlanish markazlarida to'g'ri tashkil etilgan ishlar har bir bolaga o'ziga yoqadigan narsani topishga, uning kuchli va qobiliyatiga ishonishga, kattalar va tengdoshlar bilan o'zaro munosabatlarni o'rganishga, tushunishga imkon beradi va ularning his-tuyg'ularini va xatti-harakatlarini baholashga imkon beradi va aynan shu rivojlanayotgan ta'lim asosida yotadi jumladan:

- bilim va ko'nikmalarga ega bo'lgan ehtiyojni shakllantirish;
- individual manfaatlarni qo'llab-quvvatlash;
- fikrlash jarayonlarini va kognitiv qiziqishni faollashtirish;
- rivojlanish faoliyati;
- nostandart holatlarda samarali harakatlarga tayyorlikni rivojlantirish;
- tashabbuskorlikni rivojlantirish, o'z fikrlarini ijodiy ifoda etish qobiliyatini rivojlantirish;
- bolalarni texnik va badiiy ixtiro bilan tanishtirish;
- vizual - majoziy idrokni rivojlantirish;
- xotirani, nozik vosita ko'nikmalarini, fikrlash, tasavvurni rivojlantirish;
- kommunikativ ko'nikmalarni, muloqot qobiliyatini va jamoaviy ijodkorlikni rivojlantirish;
- bolalarda izlanish va kognitiv faoliyatni rivojlantirish istiqbollari kengaytirish;
- barkamol shaxsni rivojlantirish.

Bolalarni maktabga majburiy bir yillik tayyorlash uchun guruhda taxminiy kun tartibi.

1 smena.8:00-12:00 (4 soat).

Qabul qilish, ko'rik, ertalabki jismoniy tarbiya.8:00-8:40

Ertalabki uchrashuv.8:40-9:00

O'yin shaklidagi ta'lim faoliyati.9:00-10:30

O'yin, mustaqil mashqlar, loyihaviy faoliyat.10:30-11:00

Engil nonushta (rejalashtirilgan bo'lsa).11:00-11:15

sayr, bolalarning uylariga ketishi.11:15-12:00

Pedagoglar uchun kunduzgi tushlik ovqatga tanaffus.12:00-12:30

Pedagoglarning ikkinchi smena mashgʻulotlariga tayyorlanishi.12:30-13:00

2 smena. 13:00-17:00 (4 soat)

Qabul qilish, koʻrik.13:00-13:40

Bolalar bilan uchrashuv.13:40-14:00

Oʻyin shaklidagi taʼlim faoliyati.14:00-15:30

Oʻyin, mustaqil mashqlar, loyihaviy faoliyat.15:30-16:00

Ikkinchi tushlik (rejalashtirilgan boʻlsa).16:00:16:15

Sayrga tayyorgarlik. Sayr, bolalarning uylariga ketishi.16:15-17:00

BOLANING RIVOJLANISH XARITASI. 3 yoshdan 7 yoshgacha boʻlgan bolaning rivojlanish xaritasi.Bolaning rivojlanish xaritasini toʻldirish uchun kuzatuv uchta davrni oʻz ichiga oladi: birlamchi(oʻquv yilining boshida), oraliq va yakuniy.Birlamchi kuzatuv oʻquv yilining boshi (sentabr oyi) da amalga oshiriladi. Ushbu bosqichda har bir bolaning boshlangʻich imkoniyatlari aniqlanadi, uning shu davrdagi yutuqlari belgilanadi.Tarbiyachi taʼlimning rivojlanish sohalaridagi muammalarga eʼtiborni qaratadi, qanday sifatlarni qoʻllab-quvvatlash talab qilinishi, har bir bola uchun qanday vazifalar dolzarbligini aniqlaydi. Bundan tashqari, u bola rivojlanishi xaritasini muayan davr davomida bolaning yoshini hisobga olgan holda toʻldiradi.Oraliq kuzatuv yilning birinchi yarimi oxiri (dekabr, yanvar)da oʻtkaziladi. Ushbu kuzatishning maqsadi bolalar uchun tanlangan metodikaning toʻgʻriligini belgilash va rivojlanish dinamikasini aniqlashdan iboratdir. Ushbu kuzatuv natijalariga koʻra, tarbiyachi boshqa mutaxassislar bilan birgalikda pedagogik jarayonga oʻzgartirishlar kiritishi mumkin.

Oʻquv yilining oxirida (odatda may oyida) tarbiyachi yakuniy kuzatishni olib boradi. Ushbu kuzatish asosida vazifalar qanchalik bajarilganligi, bolaning rivojlanishida kutilgan natijalarni hisobga olgan holda undan keyingi pedagogik jarayonning maqsadlari belgilanib olinadi [4].

Kuzatuvlar quyidagi tamoyillarga asoslangan boʻlishi kerak: kuzatuv bolalar uchun odatiy sharoitda amalga oshiriladi va bolaga yordam berishga qaratilgan; kuzatuv kamida ikki hafta (yoki bir oy ichida) bolaning rivoji haqida obʼektiv tasavvurga ega boʻlish uchun oʻtkaziladi;tarbiyachi bola toʻgʻrisidagi maʼlumotni ota-onalar va MTMning boshqa xodimlar bilan suhbatlashib olishi mumkin; tarbiyachi bolaning qiziqishi, moyilligi, muloqat va bilish jarayonidagi oʻziga xos xususiyatlariga eʼtibor qaratishi lozim. Tarbiyachi bolaning rivojlanish xaritasini yilida kamida 3 marotaba toʻldiradi, erishilgan natijalarni (✓) belgisi bilan belgilaydi. Kuzatuv barcha rivojlanish sohaları boʻyicha oʻtkaziladi.

Ushbu kuzatuv asosida (tarbiyachi) pedagog-psixolog, logoped, jismoniy tarbiya yoʻriqchisi va boshqalar bilan hamkorlikda bolaning yutuqlarini yoritib beradi, taʼlim sohalarini oʻzlashtirishdagi zaif tomonlarini aniqlaydi.Shunga mufoviq taʼlim jarayoniga tuzatishlar kiritiladi, shuningdek, yakka tartibda ishlash rejalashtiriladi va

tarbiyachining kundalik ish daftarida aks ettirilgan vazifalar amalga oshiriladi. Shu karta bo'yicha o'quv yili oxirida (odatda may oyida) shu xarita asosida yakuniy kuzatuv olib boriladi.

Xulosa qilib aytganda maktabgacha ta'lim-tarbiya bosqichining mazmunini yangilash uning o'zgaruvchanligini ta'minlaydi, bu o'qituvchi va bolalar o'rtasidagi o'quvchiga yo'naltirilgan o'zaro munosabatlarga o'tishni, pedagogik jarayonni individuallashtirishni ta'minlaydi. Pedagogik improvizatsiya kundalik amaliyotga keng joriy etilmoqda, bu o'qituvchilarga har bir aniq vaziyatda, bola bilan o'zaro munosabatlarda o'qitish shakllari, usullari, usullarini tanlash imkonini beradi. Har bir bolaning shaxsiyatining o'ziga xosligi va o'ziga xosligini hisobga olish, uning individual qiziqishlari va ehtiyojlarini qo'llab-quvvatlash o'qituvchilarga o'qitish va tarbiyalashda individual yondashuvni amalga oshirish imkoniyatini beradi.

Zarur shartlardan biri maktabgacha ta'lim muassasasida rivojlanayotgan makonni yaratishdir. Guruh xonasida fan muhitini tashkil qilishda o'qituvchilar har bir bolaning shaxsiyatining asosiy xususiyatlarini shakllantirishga yordam beradigan hamma narsani hisobga olishlari kerak: maktabgacha yoshdagi bolalarning aqliy rivojlanish shakllari, ularning sog'lig'i ko'rsatkichlari, psixofiziologik va kommunikativ xususiyatlar; umumiy va nutqni rivojlantirish darajasi, shuningdek, hissiy va ehtiyoj sohasi. To'g'ri tashkil etilgan rivojlanish muhiti har bir bolaga o'ziga yoqadigan narsani topishga, ularning kuchli va qobiliyatlariga ishonishga, o'qituvchilar va tengdoshlar bilan qanday munosabatda bo'lishni o'rganishga, ularning his-tuyg'ulari va harakatlarini tushunishga va baholashga imkon beradi va aynan shu narsa rivojlanishning asosidir. aloqa. Rivojlanish markazlarida bolalarning erkin faoliyati ularga tadqiqot jarayoniga kiritilgan qidiruvni mustaqil ravishda amalga oshirishga yordam beradi va o'qituvchidan tayyor bilimlarni olmaydi. Bolalar ongini rivojlantirishda asosiy faoliyat turi o'yin hisoblanadi. O'yin orqali bola o'rgatilgan mashg'ulotni xotirada tez va mustahkam saqlaydi. Shuningdek, bu mashg'ulotlar orqali bolajonlarimizning har bir kuni, har bir soati qiziqarli va maroqli o'tadi. Zero, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarning qobiliyatlarini rivojlantirib, har tomonlama yetuk va barkamol etib tarbiyalash, biz tarbiyachilarning ustuvor vazifalarimiz sanaladi.

Foydalanilgan adbiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 30-sentabrdagi «Maktabgacha ta'lim tizimini boshqarishni takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida»gi PQ-3955-son qarori
2. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim vazirligi "Ilk qadam" davlat o'quv dasturi Toshkent 2018-y
3. G.R.To'xtasinova vb. Bolalar bog'chasida intellektual o'yinlar. Yangi asr

avlodi. T.-2005

4. Qodirova F.R., M.Fayzullayeva, M. Rustamova. “Tayyorlov guruh tarbiyachilari uchun nutq o‘stirish mashg‘uloti ishlanmalari” (metodik qo‘llanma) T.: 2010

5. F. Qodirova, Sh. Toshpo‘latova, M. A‘zamova Maktabgacha pedagogika T. : Ilm-ziyo. 2019-yil

6. Дилшодбек Юлдашали Ўғли Абдуллаев (2025). Юқори синф ўқувчиларида фаол фуқаролик позициясини ривожлантиришнинг педагогик ва психологик хусусиятлари. Science and Education, 6 (2), 441-452.